

והא אינו כן.

דהא תניא: כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה — אין מקבלין טומאה, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

אלא, שמע מינה שהברייתא מדברת בחותם של מתכת.

ומסקינן: שמע מינה.

אמר מר, שנינו בכרייתא: ולא יצא העבד בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו.

והוינן בה: זוג שבצוארו — אמאי לא יצא בו? דילמא מיפסיק, ואתא לאיתויי בידו. אם כן, זוג שבכסותו נמי ליהושע, דילמא מיפסיק, ואתי לאיתויי.

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, דמיחא ביה מומחא שחיבר את הזוג על ידי אריגתו בבגד, ולא חיישינן שיפסק הזוג⁽³⁷⁾.

וכדרב הונא בריה דרב יהושע, דאמר רב

הונא בריה דרבי יהושע כל שהוא ארוג בבגד לא גזרו בו רבנן שלא להוציאו⁽³⁸⁾, שלא חששו שמא יפסק.

אמר מר: לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בזוג שבכסותה, זה וזה אין מקבלין טומאה.

ותמינהו: וכי זוג דבהמה אין מקבלין טומאה?

ורמינהו: הרי שנינו בכרייתא: זוג של בהמה — טמאה, דהיינו, מקבלת טומאה, משום שיש לזוג דין כלי לקבלת טומאה, וכפי שיתבאר.

וזוג של דלת — טהורה שהדלת מחוברת ב-ב לבית, והבית מחובר לקרקע, ואינו מקבל טומאה, והזוג בטל לגבי הדלת.

זוג של דלת, ועשאו לזוג של בהמה — טמאה, ראויה לקבל טומאה מכאן ולהבא, ודי בכך שחישב עליה לעשותה לזוג של בהמה, כי כל הכלים יורדים לקבל טומאה

ארוג בבגד לא גזרו בו ומותר כמו זוג, אלא שהברייתא כתבה את הדין לפי מנהג העולם שזוג הוא ארוג [בדרך כלל] ומותר, וחותם שאינו ארוג בבגד [בדרך כלל] אסור.

38. רב הונא אמר את דבריו לגבי חציצה בטבילה, שכל אריג אינו חוצץ בטבילה משום שאינו מהודק לגוף וכמבואר בגמרא לעיל [נז], א] אלא שהוא כלל בלשונו גם את הגזירה שלא לצאת בשבת בדבר שעלול ליפול [או להורידו], שעל אריג לא גזרו. תוספות וכך משמע מרש"י. והריטב"א מפרש את הדימוי לדיני אריג

37. והקשו התוספות אם כן שהברייתא מדברת בארוג בבגד מדוע חילקו בין חותם לזוג, הרי שניהם מדובר באותו אופן שהם ארוגים בבגד ויהא מותר גם חותם, שהוא אריג ולא גזרו בו? ותירצו שגזרו בחותם ארוג אטו חותם שהוא תלוי ומשום שאין דרך לאורגו בבגד וגם אינו נעשה בכל הבגדים ויכול להורידו מהבגד, אבל זוג שדרך העולם הוא לאורגו בבגד והוא מצוי בכל הבגדים לנוי, לא הצריכו לקלקל את הבגד ולחתוך זוג שהוא ארוג בבגד. [בר"ן נראה שהם שתי סברות ותירצים שונים]. והריטב"א ור"ן תירצו שבאמת גם חותם

במחשבה לבד.

זוג של בהמה ועשאו לדלת, הרי אף על פי שחיברו לדלת וקבעו במסמרים⁽³⁹⁾ — טמא.

לפי שכל הכלים יורדין לידי טומאתן להיות

ראויים לקבל טומאה במחשבה של בעליהן לבד. אבל, ואין הם עולין מידי טומאתן, מהיותם⁽⁴⁰⁾ ראויים לקבל טומאה, אלא בשינוי מעשה. וחיברו לדלת אינו מהרה שינוי בגוף הזוג.

וקשה מברייתא זו על הברייתא דלעיל.

מדברת על כלי שכבר נטמא [ולא כפירוש רש"י] והשינוי צריך לטהרו, ולכן צריך דוקא שינוי מעשה וקלקול [שינוי בגופן] הכלי ולא מועיל חיבורו לקרקע.

והקהילות יעקב [טהרות, יא] כתב שאף אם נאמר שחיבור לקרקע משנה ומבטל את הכלי והוא נהפך לקרקע, ולכן הוא יכול גם לטהר כלי שננטמא, בודאי אי אפשר לחלק בזה בין מחשבה למעשה כמו החילוק של הברייתא משום שהחילוק הוא בקביעת וייחוד מטרת הכלי ושימוש, אבל מחובר שאינו מקבל טומאה — המציאות של החיבור היא הגורמת ואפילו אם הכלי נעשה מחובר מאליו גם מתבטל ממנו שם "כלי", ועל כרחק צריך לומר שהברייתא שדיברה על חיבור כלי כדוגמא לחילוק בין מחשבה למעשה סוברת כרבנן שתלוש ולבסוף חיברו לא נחשב מחובר. וראה חזון איש כלים [יט, א] שדן בזה ויש לו כמה צדדים בביאור הברייתא.

40. רש"י והובא לעיל נב, ב שנאמרו כאן שני דינים א. שכלי שננטמא כבר נטהר בשינוי מעשה. ב. שכלי שהיה ראוי לקבל טומאה נעשה בשינוי מעשה לכלי שאינו ראוי לקבל טומאה, ואם אין שינוי מעשה הוא נשאר בטומאתו ואם עדיין לא נטמא הוא נשאר ראוי לקבל טומאה אף שחשב לשנותו. ורש"י דייק בלשונו "בד"ה של בהמה]: ואפילו מכאן ולהבא יקבל טומאה, והיינו שכונת הברייתא [שהוא טמא] לשני הדינים הנ"ל.

שאינו חוצץ, שכמו שלא גזרו לגבי חציצה באריג אטו חציצה שאינה אריג כמו כן אין לאסור לצאת בזוג ארוג בכגד אטו שאינו ארוג.

39. ומפרש רש"י שאין המסמרים נחשבים לשינוי מעשה משום שצריך שינוי בגוף הזוג עצמו, והרמב"ם [כלים ח"ב] הוסיף: "ואפילו חיברו בקרקע" לא נחשב לשינוי מעשה. והקשה הקובץ שיעורים [ח"ב חולין, לב] הרי שינוי בבבא בתרא [סו, א] שנחלקו התנאים במשנה בכלים אם תלוש שלבסוף חיברו נחשב כמחובר שאינו מקבל טומאה או לא, ואם כן החיבור לדלת במסמרים יחשיבו כמחובר ויהא טהור מלקבל טומאה מדין "קרקע" ולא מצד שינוי המעשה? ואם נאמר שתלוש כשמחברו גם צריך "מעשה" בגופו ולא חיבור, איך סובר רבי אליעזר שכל תלוש ולבסוף חיברו מועיל לטומאה? ואפשר לומר שהברייתא סוברת שתלוש ולבסוף חיברו אינו כמחובר, ולכן הנידון הוא רק מצד שינוי מעשה.

אך הקובץ שיעורים מבאר שמחובר לקרקע אינו משנה את הכלי ולכן אינו מטהר אלא הוא מחשיב את הכלי כמו קרקע שאינה מקבלת טומאה, אבל שינוי מעשה מועיל לקבוע ולייעד את הכלי לצורך מסוים ולשנות את דיני הטומאה שלו על ידי שינוי מטרת שימוש הכלי, וזה יכול להועיל גם לטהר כלי שכבר נטמא שעל ידי שינויו מתבטל ומתקלקל הכלי הקודם לגמרי. ולפי זה אפשר לומר שהברייתא סוברת שתלוש ולבסוף חיברו נחשב מחובר, אלא שהברייתא

שכאן שנינו שזוג שבצואר בהמה מקבל טומאה.

ומשנינן: לא קשיא.

הא דתנינא שזוג של בהמה מקבל טומאה, מדובר באופן דאית ליה לזוג בתוכו עינבל, שהיא הלשונית שבתוך הפעמון, שבה הוא מקשקש ומשמיע קול. והנחת הגמרא היא שהוא חשוב אז תכשיט, הראוי לקבל טומאת כלים, כדין תכשיט. לפי שהתרבה התכשיט לטומאת כלים, על אף שאינו ראוי לשימוש אחר.

הא דתנינא שאינו מקבל טומאה הוא בזוג דלית ליה עינבל בתוכו, שאינו חשוב תכשיט לקבלת טומאת כלים.

והוינן בה: מה נפשך?

אי זוג חשוב תכשיט⁽⁴¹⁾, הרי מנא [כלי] הוא, אף על פי דלית ליה עינבל ויקבל

טומאה. אבל אי זוג לאו מנא הוא — האם זה שיש לו עינבל משוי ליה, נותן לו, את החשיבות של "מנא"?

ומסקינן: אין. העינבל הוא זה המחשיבו לקבלת טומאת כלים, אך לא מדין תכשיט אלא מדין "כלי מעשה"⁽⁴²⁾, שיש בו שימוש. כדרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן.

דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין לכלי שהוא "משמיע קול" [דהיינו כלי נגינה] בכלי מתכות, שהוא מנא?

שנאמר בפרשת טהרת כלים של מעשה מדין, שהוצרכו להעלותם מטומאתם: "כל דבר אשר יבא באש — תעבירו באש".

ודרשינן מריבוי המילה "כל": אפילו כלי

אולם הרמב"ן והר"ן סוברים שבאמת זוג של בהמה טמא [כשיש בו עינבל] מצד שהוא משמש את הבהמה עצמה, ויש תשיש בהמה שהוא מקבל טומאה — או מהדרשא להלן שכל דיבור אפילו של בהמה מקבל טומאה, או שהמיעוט שאין תכשיט לבהמה נאמר רק על תכשיט ולא על כלי תשיש אחרים של בהמה [ר"ן], ומיושב ההוה אמינא בקושיית הגמרא. וראה להלן.

42. התוספות כתבו שהסיבה שזוג של בהמה טמא היא משום שהוא משמש את הבעלים שיוכל לדעת היכן בהמתו עומדת, ונחשב הזוג לתשיש אדם כמו מקל של בהמה [נבב], שרודים בו את הבהמה. אבל הרמב"ן כתב שמהדרשא "כל דבר" דרשו אפילו מה שעשוי

ולעיל נב, ב פירש רש"י את הסוגיא של שינוי מעשה [לקלקל] רק בכלי שכבר נטמא, והתוספות שם [נב, א] הקשו שהרי הדין נאמר גם לגבי להיטמא מכאן ולהבא והביאו שכן פירש רש"י כאן. ושם הובא תירוץ האחרונים מדוע דוקא שם פירש רש"י לגבי כלי שכבר נטמא.

41. רש"י. והראשונים הקשו שהיתה הגמרא צריכה להקשות ממשנה מפורשת בכלים [יב, א] שאין תכשיט לבהמה [לעיל נב, ב] ? והריטב"א תירץ, שידעה הגמרא שיש כלי בהמה שהם מקבלים טומאה ודינם שונה מתכשיטי בהמה, אלא שלא ידענו מה החילוק בין אם יש עינבל או לא ודרך הגמרא לשאול בצורה כזו. וראה פני יהושע [נח, א] שכתב ביאור נוסף.

שכל השימוש שלו הוא רק "דיבור", דהיינו, שהוא עשוי להשמיע קול — **יבא באש!**

והיינו, שצריך לטהרו מטומאתו⁽⁴³⁾ [אך לא באש, אלא בהזאת מי פרה אדומה].

אבל אם אין בזוג עינבל, הרי אינו משמיע קול, ואין בו שום שימוש מעשי, וכמו כן איננו תכשיט, ולכן אינו מקבל טומאה.

ועתה חוזרת הגמרא לבאר את הברייתא שהובאה בעמוד הקודם:

והוינן בה: **במאי אוקימתא** את הסיפא של הברייתא, שזוג של בהמה אינו מקבל טומאה? — **בזוג דלית ביה עינבל.**

אם כן, **אימא מציעתא** דברייתא:

ולא יצא העבד בזוג שבצוארו. אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו. וזה וזה הזוג שבצוארו ובכסותו — **מקבלין טומאה.**

וקשה: **אי** נעמיד את דברי הברייתא כפי שהעמדנום בסיפא, ביחס לבהמה, בזוג **דלית ליה עינבל**, אם כן **מי מקבלי** הזוג שבצואר העבד והזוג שבכסותו **טומאה?** והרי אז הם אינם ראויים להשמיע קול, וכמו ששנינו בברייתא שמביאה עתה הגמרא:

ורמינהו: שנינו בברייתא: **העושה זגין פעמונים למכתשת שמפטמין בה את הסמנים לקטורת לפי שהשמעת הקול מועילה ויפה לבשמים**, **ולעריסה של תינוק, ולמטפחות ספרים ספרי תורה, ולמטפחות תינוקות שתולין בצוארן** —

הרי, אם יש להם **עינבל** — **טמאין. אין להם עינבל** — **טהורין.**

ואם נטמאו כשהיה להם עינבל ולאחר מכן **ניטלו עינבליהן** — **עדיין טומאתן עליהם**, ואין להם תורת כלי שנשבר, שנטהר בשבירתו⁽⁴⁴⁾.

שימוש אחר, לכן דרשו "אם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה" שסוף הפסוק מדבר גם על טבילת הכלים מטומאה. וראה ר"ן **ופני יהושע** שכתבו סיבות נוספות שאי אפשר לדרוש את הדרשא הזו על הגעלת כלים ולכן דרשו את הפסוק על טומאה בכלי להשמעת קול.

אולם הרמב"ם [כלים א, ט] דרש פסוק זה [גם את פשוטו של מקרא] לרבות כמה דיני **טומאת כלים** — שפשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה וכן כלי הבא במדה [שהוא מחזיק שיעור מ' סאה] אם הוא של מתכת טמא, והיינו שהפסוק באמת מדבר גם על דיני **טומאת כלים.**

44. רש"י. והגירסא ברש"י שלפנינו שהוא הדין גם לגבי קבלת טומאה מכאן ולהבא, שאחרי שהיה להם עינבל ונעשו כלי לקבלת טומאה

לדיבור [קול] של בהמה, ולכן זוג של בהמה טמא מצד שהוא משמש לבהמה להשמעת קול. והר"ן גם סובר שהזוג טמא מצד שהוא משמש את הבהמה, אלא שהוא מבאר שהמיעוט של תכשיטי בהמה נאמר רק על תכשיט ולא על שאר תשמישים. [ולכאורה דבר זה תלוי מהיכן המקור שתכשיטי בהמה טהורים, אם רק לא נתרכו תכשיטי בהמה כמו תכשיטי אשה — ואם כן מסתבר שהדין שוה גם לתשמישים אחרים, או שהיא סברא שאין תכשיט לבהמה ראה לעיל נב, ב] וראה להלן נט, א.

43. התוספות והראשונים הקשו הרי הפסוק מדבר בדיני הגעלת כלים מבליעת איסור ולא על טומאת כלים? ותירצו שכיון שעל הגעלה אין סברא לחלק בין כלי המשמש ל"דיבור" או

וקשה מבריייתא זו, שמפורש בה כי בלי עינבל אין הזוג מקבל טומאה.

ומשינין: **הני מילי** שזוג בלא עינבל אינו מקבל טומאה — **בזוג של תינוק, דלקלא עבידי ליה**. וללא עינבל אינו משמיע קול, ולא חשוב כלי.

אבל זוג של גדול [של איש] — **תכשיט הוא ליה**, ומקבל טומאה כדין תכשיט, **אף על גב דלית ליה עינבל**.

אמר מר: שנינו בבריייתא: **ניטלו עינבליהן — עדיין טומאתן עליהן**, שאין נטילת העינבל נחשבת שנשברו [וכמו כן אף על פי שלא נטמאו, ראויים הם לקבל טומאה].

ותמהינן: **למאי חזו** זוג של תינוק שעשוי לקול וניטל ענבלו⁽⁴⁵⁾ הרי אינם ראויים לכלום, ומדוע הוא נחשב עדיין כלי?

ומשינין: **אמר אביי**: **הואיל שההדיוט יכול להחזירו ללא מעשה אומן**, לא בטל ממנו תורת כלי⁽⁴⁶⁾.

[להבא] גם אם ניטלו ענבליהן יקבלו טומאה מכאן ולהבא. אולם בתוספות [ד"ה אלא] נראה שהם לא גרסו ברש"י תוספת זו, והקשו עליו שבודאי כך הוא הדין שגם לגבי מכאן להבא הם יקבלו טומאה. והמהרש"ל מחק מטעם זה ברש"י שלפנינו תוספת זו בשלשה מקומות.

45. כך הגירסא בגמרא שלפנינו. והריטב"א גרס מאי טעמא והכונה היא: מדוע כשניטל העינבל הוא טמא הרי הוא כמו כלי שנשבר שבטלה טומאתו, וכתב שגם לפי הגירסא למאי חזי צריך לפרש כך את הקושיא שכיון שאינו ראוי יותר לשימוש יחשב ככלי שנשבר, שבטל ממנו תורת "כלי".

אולם בחידושי רבנו חיים הלוי [כלים י, טו] כתב שלדעת הרמב"ם נאמרו שני דינים ביחס לטומאת כלים, א. שכדי לקבל טומאה צריך שם "כלי" והקובע מה נחשב כלי לקבלת טומאה הוא כל מה שיש לו "שם" לעצמו [כגון זוג ועינבל] כמבואר ברמב"ם פרק ט, וכל כלי שמורכב מחלקים שונים אם יש לכל חלק בפני עצמו "שם" הוא נחשב לכלי. ב. שצריך שהכלי יהא ראוי לשימוש ודרשו זאת מ"כלי מעשה" ולכן צריך דרשא שכלי שעשוי להשמיע קול [דיבור] נחשב שימוש לקבלת טומאה, ולהלן סג,

ב צריך דרשא ללמד שתכשיט נחשב כלי מעשה. ומבאר שם שדעת הרמב"ם שהסוגיא כאן לא דנה מה נחשב "כלי" משום שמדובר כאן על זוג וענבל שיש לכל אחד מהם שם בפני עצמו וזה מחשיב כל אחד מהם לכלי, אלא הסוגיא דנה מדוע כל אחד מהם נחשב "כלי מעשה" והרי אינו ראוי לשימוש בפני עצמו, ולפי דבריו מדויק לשון הקושיא למאי חזי. וראה להלן.

46. הרמב"ם [כלים י, טו] פסק שחצוצרה המורכבת מחוליות, אם חיבור החלקים צריך מעשה אומן היא נחשבת "כלי", ואם גם הדיוט יכול להרכיבה אינה נחשבת כלי ואינה מקבלת טומאה אפילו כשהיא מחוברת. והשיג עליו הראב"ד שבסוגיא כאן מבואר שהסברא היא הפוכה שאם הדיוט יכול להחזירה הכלי מקבל טומאה אפילו כשהוא מפורק ובודאי שאם הוא מחובר הוא מקבל טומאה? ומלבד שהסברא היא להיפך [שהדיוט יכול לחברה נחשב יותר כלי מחובר] מפורש כאן בסוגיא שזוג וענבל שהם דבר שהדיוט יכול לחברם, נחשבים לכלי כשהם מחוברים לכל הדיעות.

והמגיד משנה מתרץ שהרמב"ם מדבר על כלי מורכב מחוליות ברפיון, שעשוי לפירוק וחיבור תדיר ולכן אם כל אחד מפרקו ומחברו

מתיב רבא: תנן במסכת פרה: הזוג והעינבל נחשבים חיבור להיות לכלי אחד, שאם נטמא אחד מהן נטמא גם השני.

ומשמע במשנה שהם נחשבים מחוברים

שאם ניטל אחד מהם הכלי הוא כלי חסר (47).
וכי תימא שחיבור האמור במשנה הכי קאמר: אף על גב דלא מחבר כמאן דמחבר דמי, שאף אם נפרדו לא התבטלו מידי תורת

אינו כלי בכלל, אבל הגמרא כאן מדברת על כלי שדרכו להיות מחובר באופן קבוע אלא שקרה שהוא התפרק ואם ניתן בקלות לתקנו הוא נחשב ככלי שלם. והרמב"ם למד את הדין הזה ממשנה בכלים לפי פירושו במשניות.

ובחידושי רבנו חיים הלוי מבאר לפי חידושו [הנ"ל] שיש שני דינים בקבלת טומאה בכלים, א. שיהא נחשב כלי ב. שיהא ראוי לשימוש ויהיה כלי מעשה. וטובר הרמב"ם שלענין להחשב כלי הקובע הוא אם יש לכל חלק שם בפני עצמו כמבואר בדבריו פרק ט ולמד זאת ממשנה בכלים לפי פירושו [והראב"ד חולק עליו גם שם], ובאופן שלכל חלק אין שם לעצמו כמו בחלקי החצוצרה וכדי שיהא לה שם וצורת כלי צריך את חיבור החלקים יחד, לכן צריך חיבור טוב וראוי על ידי אומן כדי שהחיבור יעשה אותו לכלי, ואם כולם יכולים לפרק ולחברו אין חיבור כזה יוצר כלי לקבלת טומאה.

אבל בכלי המורכב משני חלקים, שלכל אחד מהם יש שם לעצמו כמו זוג ועינבל שבסוגיא כאן, הם נחשבים כלי אפילו כשהם מפורקים, אלא שהגמרא שאלה מדוע הזוג לעצמו נחשב כלי מעשה, ועל זה אמרינן שהסברא היא להיפך, שאם בקלות [גם הדיוט] יכול להחזירם ולחברם ביחד הזוג נחשב שיש בו שימוש שיכול להשתמש בו בקלות [על ידי חיבורו לעינבל], אבל אם צריך אומן להחזירו אין הזוג לעצמו נחשב ראוי לשימוש ואינו כלי מעשה. וכשהם מחוברים בודאי שהם מקבלים טומאה שהרי הוא ראוי לשימוש, וכדי להחשב כלי אין צריך

את החיבור בכלל שהרי יש לכל חלק שם לעצמו.

47. רש"י. והיינו שכונת המשנה לומר שהם "חיבור" כשהם ביחד, ואם יתפרקו יחשב שנשבר הכלי. והתוספות והראשונים פירשו ש"חיבור" היינו לענין קבלת טומאה שאם נטמא חלק אחד וחזר וחיבר אליו את החלק השני הוא נטמא על ידי שהכל נעשה כלי אחד. וקושיית הגמרא היא שלמדנו מכאן שרק כשהם מחוברים הם נעשים כלי אחד לענין טומאה. וראה להלן. ותמה החזון איש על פירוש התוספות [כלים טז, ג] הרי גם בלי שהזוג והעינבל "חיבור" צריך להיות חלק אחד טמא כשיחברו לכלי טמא, שהרי שנינו משנה בכלים פרק יח [ז, ח] שאם חיבר דבר [חיצוני] לכלי טמא הוא נטמא כמו הכלי? ותירץ, שהחידוש כאן [לפי תוספות] שאם נטמא הזוג לבד וחיבר אליו את העינבל הוא נטמא ואף אם הם יתפרקו שוב — העינבל ישאר טמא, אבל כשמחבר דבר נפרד לכלי טמא כשהם מחוברים הכל טמא ואם יתפרק החיבור ישוב החלק הטהור לטהרות.

והוסיף החזון איש חידוש גדול: ואפשר שזוג ועינבל יש ב"חיבור" שלהם חידוש שאם הזה הזאה על אחד מהם וחיבר אליו את השני הוא נטהר עימו, וכודאי שחידוש זה שייך רק בזוג ועינבל ולא בכל חיבור לכלי שהזו עליו. ובאמת ברמב"ן כאן מפורש חילוקו וחידושו של החזון איש, בין חיבור של זוג ועינבל לחיבור של שני כלים אחרים [לגבי הזאה].

ואמר על כך רבה: דבר תורה:

בשעת מלאכה, שדרך להיות אז מחוברים וצריכים שני החלקים זה לזה הרי הם חיבור בין לטומאה בין להזאה.

שלא בשעת מלאכה, הואיל ואין צריכים להיות מחוברים אינו נחשב חיבור לא לטומאה ולא להזאה, אף אם הם מחוברים בפועל.

וגזרו רבנן על טומאה של שני החלקים כשנטמא אחד **שלא בשעת מלאכה**, משום [אטו] טומאה שהיא בשעת מלאכה.

ועוד גזרו על הזאה שהיא בשעת מלאכה שלא תטהר את החלק השני, משום הזאה **שלא בשעת מלאכה**.

ולמדנו מכאן, ש"חיבור" ששינו במשנה ובברייתא לענין טומאה, מדובר בשעה שהחלקים מחוברים⁽⁵⁰⁾.

כלי הראוי לקבל טומאה. וכונת המשנה "חיבור", הוא אפילו כשהם נפרדים⁽⁴⁸⁾.

אי אפשר לומר כן.

שהרי והתניא בברייתא⁽⁴⁹⁾: **מספורת** כלי ספר של פרקים, העשויה מסכינים נפרדים, ואיזמל של רהיטני, [מקצע] שדרך האומנין לחבר את האיזמל, העשוי מתכת, בשעת מלאכה, לחלק עליון של עץ, ולאחר המלאכה מפרידים את חלקיהם — הרי זה חיבור לטומאה, שאם נטמא זה נטמא זה. ואין חיבור להזאה, שאם היזו רק על אחד משני החלקים מי חטאת, לא נטהר החלק השני עד שיזו עליו גם כן.

ואמרינן ותמהנו על דין זה: **מה נפשך: אי חיבור הוא — אפילו להזאה נמי** יהא חיבור, ודי שיזה על אחד מהם.

ואי לאו חיבור הוא — אפילו לטומאה נמי לא יהא חיבור, ואם נטמא האחד לא יטמא השני.

והראשונים מפרשים שהראיה מהברייתא היא — שמבואר שבשעת חיבורן צריך חידוש גזירה מדרבנן שיטמאו זה את זה שלא בשעת מלאכה, ואם כן בודאי שאם הם מפורקים אין הם נחשבים כ"חיבור".

והוסיפו הראשונים שהגמרא היתה יכולה לשאול רק מהברייתא לבר, אלא שדרך הגמרא להביא משנה, ואף שצריך להוכיח מברייתא את כונת המשנה [לצורך הקושיא]. והתוספות כתבו שהביאו את המשנה רק מפני שמוזכר בה במפורש זוג ועינבל שעליהם דיבר אביי.

50. רש"י. וכפי שמבאר את דבריו הריטב"א [הובא לעיל]. והשפת אמת מפרש שהראיה היא שכמו שמהתורה חיבור בכלי שעשוי למלאכה

48. רש"י. והחידוש במשנה הוא שאם נטמאו יחד והתפרקו לא בטלה טומאתם. ולפי פירוש התוספות [הנ"ל] כונת הגמרא היא שנפרש את המשנה שהם "חיבור" אפילו כשהם נפרדים ואם נטמא חלק אחד וחיבר אליו את השני הוא נטמא עימו.

49. רש"י מפרש שברייתא זו נאמרה על המשנה שהביאה הגמרא מקודם. ותמהו התוספות והראשונים שהמשנה על זוג ועינבל היא במסכת פרה וברייתא זו במסכת כלים? ופירש הריטב"א את הגמרא [לפי פירוש רש"י] שהראיה היא שלשון "חיבור" ביחס לטומאת כלים הוא שוה בכל המשניות והברייתות שמדברות על חיבור חלקי כלים.

ואם כן קשה: מדוע אם ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן, למה לא בטל מהם תורת כלי, והרי שלימות הזוג הוא רק עם ענבל?

נט-א ומשנינן: **אלא, אמר רבא: שהסיבה שזוג בלי ענבל נחשב כלי היא — הואיל וראוי הזוג להקישו על גבי חרס, ועדיין הוא כלי המשמיע קול, וכמו שהיה בתחילה. ולכן לא בטל ממנו תורת כלי לקבל טומאה** (51).

איתמר נמי, אמר רבי יוסי ברבי חנינא: הואיל וראוי להקישו על גבי חרס.

ואילו **רבי יוחנן אמר: לא בטל מהזוג שם כלי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק** (52). ודי בכך שיש בו שימוש לדבר אחר מאשר שימושו הקודם, כדי שיחשב כלי.

ומקשינן: וכי רבי יוחנן לא בעי שישאר בכלי שימוש מעין מלאכה ראשונה, כדי שישאר ראוי לקבל טומאה?

והתניא בברייתא: כתיב ביחס לטומאת מושב הזב: "וכל כלי אשר ישב עליו הזב — יטמא".

יכול אפילו כפה הזב, שהפך על פיה, מידה שמודדים בה סאה, המיועדת למדידה ולא לשיבה, וישב עליה. או כפה תרקב, מידת חצי סאה [סאה ו' קבין ותרקב ג' קבין, וזהו שמו: תרי וקב], וישב עליה, יכול יהא טמא אותו כלי מידה בטומאה חמורה של מושב [מדרס] הזב, שהיא אב הטומאה, המטמאה אפילו אדם וכלים?

תלמוד לומר: [ויקרא טו ד] "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא. וכל הכלי אשר

שראוי להקישו על חרס, וזוג של בהמה כל השימוש שמחשיב אותו לכלי הוא השימוש לבעלים שידע היכן נמצאת בהמתו, ובלי עינבל אין לו שימוש לדעת היכן בהמתו.

והשפת אמת מסביר שהשימוש להקישו על חרס שייך רק בזוג של תינוק, שהתינוק בעצמו [או המשחק עמו] יקיש בו על חרס וישמיע קול, אבל בזוג של בהמה אין מי שיקיש עליו שנוכל להחשיבו כלי. אבל הרמב"ם [כלים ח, ז] כתב חילוק זה גם על זוג של בהמה.

52. וכתבו התוספות שמדובר שלא ייחדו לצורך זה של שתיית מים לתינוק ואף ששינוי תשמיש של כלי צריך ייחוד לכך כמבואר ברש"י להלן [צה, ב], [והריטב"א מוסיף שפירוש רש"י שם מוכח בגמרא, וכן העיר רבי עקיבא איגר] כאן מועיל האפשרות להשתמש לשתיית מים בצירוף סברת אביי הואיל והדיוט יכול

הוא רק בשעת המלאכה כמו כן לענין קבלת טומאה כלי כזה אינו מקבל טומאה כלל [מדאורייתא] אלא בשעת מלאכה, ורק מדרבנן הוא מקבל טומאה שלא בשעת מלאכה אטו בשעת מלאכה. ואם כן כשהוא מפורק הוא בודאי לא יקבל טומאה אפילו מדרבנן גם כשהדיוט יכול להחזירה, משום שזה כמו גזירה לגזירה, [אטו שעת חיבורו, ואטו שעת מלאכה] וראה שם עוד ביאורים לפי רש"י ותוספות.

51. וראה רש"י שהוא מסכם למסקנא את חילוקי הדינים בזוג של גדול, וקטן, ושל בהמה. ומבואר בדבריו שבזוג של בהמה אין חילוק אם היה לו עינבל והוא ניטל או שלא היה לו מעולם, ודינו תמיד שהוא טהור. והחילוק הזה נאמר רק בזוג של תינוק קטן, אלא שלא כתב רש"י מה הסיבה לכך. והחתם סופר מסביר שהסיבה שזו שניטל עינבלו טמא הוא מפני